

ՀՏԴ՝ 801.6

DOI: 10.52971/18294316-2024.27.1-129

ՆՈՐԱԿԱԶՄՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՀՈՎՀ. ՇԻՐԱԶԻ «ԱՆԻ» ՊՈԵՄՈՒՄ

Մարիամ Ա. Ալեքսանյան

Լեզվի կոմիտե, Երևան, ՀՀ

Ամփոփում

Նախաբան. Հոդվածում առաջին անգամ քննվել են Հովհ. Շիրազի «Անի» պոեմում գործածված նորակազմ բառերը, որոնք հեղինակային նորաբանություններ են: Նրանց մի մասը դիպվածային բառեր են՝ ստեղծված պահի թելադրանքով և արտահայտչական նկատառումներով, ուստի ընդհանրապես միտում կարող են և չունենալ, բայց կան նաև ներունակ կազմություններ: Մեթոդներ և նյութեր. Հայ լեզվաբանությունը նորաբանություն է համարում այն բառը կամ բառային միավորը, որը կա՛մ գոյություն չունի բառարաններում, կա՛մ էլ եթե կա, ապա անհրաժեշտ է պարզել, թե հեղինակային ինչ պատկանելություն ունի: «Անի» պոեմի ուսումնասիրության ժամանակ այս սկզբունքով ենք առաջնորդվել, և յուրաքանչյուր բառ, որ ենթադրվել է, թե կարող է նորակազմություն լինել, համեմատել ենք Ստ. Մալխասյանցի «Հայերեն բացատրական բառարանի» (Երևան, 1944), ՀՀ ԳԱԱ Հ. Աճառյանի անվ. Լեզվի ինստիտուտի «Ժամանակակից հայոց լեզվի բացատրական բառարանի», (Երևան, 1969-1980), Էդ. Աղայանի «Արդի հայերենի բացատրական բառարանի» (Երևան, 1976), Ս. Համբարձումյանի «Հ. Շիրազի «Հայոց դանթեականը» պոեմի նորաբանությունների բառարանի» (Երևան, 2016) տվյալների հետ: Վերլուծություն. Ներկայացվել է, թե ինչ բառակազմական միջոցներ է գործադրել Հովհ. Շիրազը «Անի» պոեմում ու հարստացրել մեր բառազանձը նոր բառերով: Արդյունքներ. «Անի» պոեմի նորակազմ բառերը կազմված են լեզվի գործուն ածանցներով, վերջավորություններով և արմատներով: Հովհ. Շիրազը հաճախ է դիմել բառաբարդմանը՝ տարբեր բառերի համադրությամբ կերտելով նոր բառիմաստներով կազմություններ:

Բանալի բառեր՝ *Հովհաննես Շիրազ, բանաստեղծ, պոեմ, լեզու, գործուն բառապաշար, նորակազմ բառ, դիպվածային բառեր, ածանց, արմատ:*

Ինչպես հղել՝ Ալեքսանյան Մ. *Նորակազմությունները Հովհ. Շիրազի «Անի» պոեմում:* // ՀՀ ԳԱԱ ՇՀՀ կենտրոնի «Գիտական աշխատություններ»: Գյումրի: 2023: Հ. 1 (27): 129-136 էջեր: DOI: 10.52971/18294316-2024.27.1-129

THE INNOVATIONS IN THE POEM "ANI" OF HOVH. SHIRAZ

Mariam A. Aleksanyan

Language Committee, Yerevan, RA

Abstract

Introduction: For the first time, the paper examines the new words, which were used in the poem "Ani". Some of them are occasional words; there are also immanent formations. **Methods and materials:** Armenian linguistics considers a word or a lexical unit to be a new word, which either does not exist in the dictionaries, or it is necessary to find out what authorship it belongs to. During the study of the poem "Ani", we were guided by this principle and every word that was assumed to be a new composition, we compared with the following sources: "Armenian Explanatory Dictionary" by St. Malkhasyants (Yerevan, 1944), RA NAS H. after H. Atcharyan Institute of Language "Explanatory Dictionary of the Modern Armenian Language" Language Institute (Yerevan, 1969-1980), Ed. Aghayan's "Explanatory Dictionary of Modern Armenian Language" (Yerevan, 1976), S. V. Hambardzumyan's "Dictionary of Neologisms of the poem "Armenian Danteakan" by Hovh. Shiraz" (Yerevan, 2016). **Analysis:** It has been presented what word-forming and lexical measures were used in the poem "Ani" written by Hov. Shiraz and enriched our vocabulary with new words. **Results:** The data of the study makes it possible to draw the conclusion that the new words of the poem "Ani" are composed of active suffixes, endings and roots of the language. The new words of the poem "Ani" are composed of active suffixes, endings and roots of the language. Hov. Shiraz has often resorted to lexicography, creating formations with new word meanings by combining different words.

Key words: *Hovhannes Shiraz, poet, poem, language, active vocabulary, new words, occasional words, root, suffix.*

Citation: Aleksanyan M. *The Innovations in the Poem "Ani" by Hovh. Shiraz.* // "Scientific works" of SCAS NAS RA. Gyumri, 2023. V. 1(27). 129-136 pp. DOI: 10.52971/18294316-2024.27.1-129

НОВООБРАЗОВАНИЯ В ПОЭМЕ ОВ. ШИРАЗА "АНИ"

Мариям А. Алексанян

Языковый комитет РА, Ереван, РА

Аннотация

Введение: В статье впервые были рассмотрены новообразованные слова, использованные в поэме Ов. Шираза «Ани», являются авторскими нововведениями. Некоторые из них являются окказиональными словами, созданными исходя из момента и выразительным соображениям, поэтому они могут не иметь тенденции к обобщению, но есть и потенциальные образования. **Методы и материалы:** Армянское языкознание рассматривает слово или словосочетание как новое слово, которого либо нет в словарях, либо если оно есть, то необходимо выяснить его авторство, то есть когда появилась книга данного автора, в которой появилось изучаемое слово или единица слова. При изучении поэмы "Ани" мы руководствовались этим принципом и каждое слово, которое должно было стать новообразованием, сравнивалось с данными "Армянского толкового словаря" Ст. Малхасянца (Ереван, 1944), "Толкового словаря современного армянского языка" Института языка им. Г. Ачаряна НАН РА (Ереван, 1969-1980), "Толкового словаря современного армянского языка" Эд. Агаяна (Ереван, 1976), а также с данными "Словаря новообразованных слов поэмы Ов. Шираза "Армян-

ская Дантиада" С. Амбарцумяна (Ереван, 2016). *Анализ:* Представлено, какие словообразовательные меры использовал Ов. Шираз в поэме "Ани" и обогатил наш словарный запас новыми словами. *Результаты:* данные исследования позволяют сделать вывод, что новые слова поэмы «Ани» состоят из активных суффиксов, окончаний и корней языка. Ов. Шираз часто прибегал к лексикографии, комбинируя разные слова, чтобы получить формации с новыми значениями.

Ключевые слова: Ованес Шираз, поэт, поэма, язык, новообразованные слова, активный словарный запас, окказиональные слова, корень, суффикс.

Как цитировать: Алексанян М. Новообразования в поэме Ов. Шираза «Ани». // «Научные труды» ИЦАИ НАН РА. Гюмри, 2023. Т.1 (27). 129 – 136 сс.

DOI: 10.52971/18294316-2024.27.1-129

ՆԱԽԱԲԱՆ. Շիրազյան նորակազմություններին շատ լեզվաբաններ են անդրադարձել և դեռ կանդաղատան, քանի որ նրա ստեղծագործությունը հարուստ է հայերենի բառակազմական կաղապարներով կազմված յուրատեսակ բառերով, որոնք ուսումնասիրման անսպառ աղբյուր են: Բանաստեղծն օգտվել է մեր լեզվի հարուստ ժառանգությունից, նրա ճկունությունից և հայերենյան բառակազմական կաղապարները գունավորել է իր խառնվածքի, մտածելակերպի, խոհափիլիսոփայության և անհատականության դրոշմվածքով: Այդ նորակերտությունները յուրօրինակ են դարձնում հեղինակի խոսքը, դրանք մեր լեզվում բառաստեղծման ճկունության անսահման հնարավորությունների, նաև գրողի բառաստեղծական տաղանդի վառ վկայությունն են:

Հովհ. Շիրազի «Անի» պոեմը, նրա մյուս գործերի նման, հարուստ է յուրօրինակ և արտահայտիչ նորակազմություններով, բայց նաև հարկ է նշել, որ դրանց զգալի մասը դիպվածային է, այսինքն՝ ստեղծված են դիպվածի՝ պահի թելադրանքով՝ բանաստեղծական տողի արտահայտչականության, ոճավորման, ինչպես նաև խոսքի գունագեղության պահպանման նպատակով: Դրանցից շատերը կարող են մտնել գործուն բառապաշար, մեր խոսքի մաս կազմել, իսկ մի մասն էլ ընդհանրանալու միտում չունի:

ԲՈՎԱՆՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆ. Նորակազմությունները չափազանց խոսուն են լինում բուն տեքստում, թեև խոսույթից դուրս էլ պատմող են և արտահայտիչ: Ուսումնասիրելով պոեմի լեզուն՝ նկատել ենք, որ պարզ և բաղադրյալ գոյականներից Հովհ. Շիրազը կազմել է բայեր, որոնք նշանակական են ու տպավորիչ, օրինակ՝ արքայել, բուրգել, արմաղանել, դաշնել, բրոնզել, դրախտել, երասանել, թագել, արծվել, համբավել, հայկել, յոթնել, ոսկել, ռազմել, վեմել, տակառել, հրովարտել, անգուգանալ, թոնդրականալ, խոյակել, կայծակել են:

Նկատվում է *վ* կրավորական ածանցի նպատակային կիրառություն, որով բայն ստանում է *դառնալ* իմաստը ևս, օրինակ՝ *արծվել-արծիվ դառնալ, ավարայրվել-ավարայր դառնալ, բալասանվել-բալասան դառնալ, ռոտիսվել-ռոտիս դառնալ, սևանվել-սևան դառնալ* ևն: Բաղադրյալ գոյականներից ևս կազմել է նման բայեր, օրինակ՝ *աշխարհագորվել-աշխարհագոր դառնալ, մայրաքաղաքվել-մայրաքաղաք դառնալ* ևն: Այս բայերը ցույց են տալիս գործողություն, որ կրում է իր վրա նախատիպի ցույց տված առարկան՝ նախատիպի ցույց տված առարկայով բնորոշվող գործողություն ևն: Հովհ. Շիրազը չափազանց հմտորեն կիրառել է հայերենի գործուն ածանցները՝ կերտելով նոր բառեր հե-

տևյալ կադապարներով, օրինակ՝ Ss-առյուծ*իկ*, նվաստ*ուն*, բաբան*ավոր*, բղեշխ*ական*, պարման*ավոր*, ճորտ*ավոր*, վաղր*ավոր*, վայ*ուկ*, վանք*ե*, հոյ*եղ*, օձ*եղ*, sS-անցույց, չեղ-բայր, sSs-անըմպելի, անմեռյալ, Sss-եղնկյա եղնկ*ենի*, խոսք*եղեն*, SSs-խաչքարյա են:

Այժմ քննենք, թե ինչ խոսքիմասային կադապարներ է միավորել Հ. Շիրազն այս պոեմում և այդ կադապարների համադրմամբ ինչ խոսքի մասեր է կերտել:

Մեծաթիվ են բառաբարդման միջոցով կազմված նորակազմ բառերը հետևյալ կադապարներով՝ N+N (q+q) - դրախտաբույր, երկնածրագիր, A+N (ա+q) - ձյունաշքեղ, ծպտագող, N+V (q+բ)- ահառած, հրովարտաբեր են:

1. **Գոյական+գոյական** կադապարով կերտել է գոյականներ, որոնց երկրորդ բաղադրիչ գոյականը պահում է իր հիմնական նշանակությունը, իսկ առաջին բաղադրիչն ունի սեռական հոլովի նշանակություն, օրինակ՝ առյուծագարմ-առյուծի գարմ, մեղրանեկտար-մեղրի նեկտար, մեղրանաբատ-մեղրի նաբատ, մայրադուռ-մոր դուռ, մայրաշուք-մոր շուք, գառնաբառաչ-գառան բառաչ, գիշերաշղարշ-գիշերվա շղարշ, կովեղջյուր-կովի եղջյուր, լեռնակապան-լեռան կապան, հարսնամատանի-հարսի մատանի են:
2. **գոյական+գոյական** կադապարով կազմել է մակբայներ. ազգեագգ, գոեհեգոեհ:
3. **գոյական+ածական** համադրությամբ կերտել է գոյականներ, որոնք նաև ածականներ են: Այս կադապարներում առաջին բաղադրիչն ունի սեռական հոլովի նշանակություն. դիվաշշուկ-դենի շշուկ, դիվային շշուկ, երկնածրագիր-երկնքի ծրագիր, երկնային ծրագիր, թաթարաթուր-թաթարի թուր, թաթարական թուր, ծիածանաձալ-ծիածանի ձալ, ծիածանային ձալ, կաթնածով-կաթի ծով, կաթնային ծով են:
4. **ածական+գոյական** կադապարով կազմել է ածականներ, օրինակ՝ գաղտնատեղյակ, գաղտնավախ, մեծամայր, չարահուշ, հոծամբոխ, մեղմահով, մթնաբավիղ, ունայնաորս են:
5. **ածական+ածական** համադրությամբ՝ ածականներ, օրինակ՝ տխրավեհ, տխրուրախ են:
6. **թվական+գոյական** կադապարներով կազմություններում նկատելի է մեր բանահյուսության մեջ գործածվող խորհրդանշական թվերի (յոթ, հազար, բյուր) համադրումը գոյականներին, որոնց արդյունքում ստացվել են ածականներ, օրինակ՝ յոթնացեղ, յոթնակունք, յոթնարծիվ, յոթնադարպաս, միլիոնամեղու, հազարաբարբառ, հազարակարիք, հազարավրան, հազարազանգ են:
7. **գոյական+բայարմատ** միացությամբ կազմել է ածականներ, օրինակ՝ ահախաբ, աշխարհաթափառ, գահատենչ, գաղտնատենչ, երկնամատույց, խանդալլուկ, խնկաբուրվառ, ծաղկավարար, կովախուսան, հրովարտաբեր, հոգեխռով, մահապուրծ, մեղսահար, մեղսավախ, մարմնահար են:
8. **գոյական+գոյական+բայարմատ** կադապարով կազմել է ածական՝ հայաստվածաշեն:
9. **ածական+բայարմատ** համադրությամբ ստացել է ածականներ, օրինակ՝ խառնակուտակ, խրոխտասլաց, խանդալլուկ, լայնահառաչ են:
10. **թվական+բայարմատ** միացությամբ կերտել է ածական՝ հազարավայ,
11. **դերանուն+բայարմատ** համադրությամբ ստացել է ածականներ, օրինակ՝ ինքնադավ, ինքնակեր են:

12. **մակբայ+գոյական** միացությամբ կազմել է կրկնապարիսպ, կրկնագոտի, մշտամրոց, մշտաքայլ բառերը, որոնցից կրկնապարիսպ-ն ու կրկնագոտի-ն գոյականներ են, իսկ մշտամրոց-ն ու մշտաքայլ-ը՝ ածականներ:

13. **մակբայ+ածական** կաղապարով կերտել է ածականներ, օրինակ՝ նորիցնոր, մշտաքաջ, մշտավեհ են:

Է. Աղայանը բարդություն է համարում այն կազմությունները, «որոնք ներկայացնում են երկու կամ ավելի հիմնական ձևությունների միավորումը մեկ բառում» [6, էջ 262]: Հենց այս միջոցը շատ է գործադրել Հ. Շիրազը: «...բուն կամ իսկական բարդությունների բնորոշման հիմքը պետք է համարել այն, որ դրանք բնութագրվում են երկու բաղադրական հիմքերի՝ սերող և բաղադրող հիմքերի անպայման առկայությամբ» [6, էջ 271]:

Բարդություններում՝ որպես երկրորդ բաղադրիչ հիմնականում գոյականը, բայը և ածականն են: «Բուն բարդությունների բաղադրիչները միմյանց հետ որոշակի շարահյուսական հարաբերության մեջ են գտնվում, որով և բաղադրվում է բարդության ներքին ձևը» [6, էջ 263]: Բարդ բառերի առաջին բաղադրիչը մեծմասամբ երկրորդի լրացումն է:

Մ. Աբեղյանը գտնում է, որ ցանկացած բարդ բառի նշանակություն կարելի է արտահայտել որևէ շարահյուսական կապակցությամբ [4, էջ 201]: Նույնն է փաստում նաև Լ. Հովսեփյանը՝ նշելով, որ ամեն տեսակի շարահյուսական կապակցություններից կարող են բարդ բառեր առաջ գալ [18, էջ 17]:

Ըստ այս օրինաչափության՝ կան բարդություններ, որոնք որոշիչ-որոշյալ հարաբերության մեջ են կամ հատկացուցիչ-հատկացյալ են: Պետք է նշել, որ եթե (**գոյական+գոյական**), (**գոյական+ածական**) կաղապարներով կազմությունները **հատկացուցիչ-հատկացյալ հարաբերության մեջ են** (երկնածրագիր-*երկնքի* ծրագիր, թաթարաթուր-*թաթարի* թուր, ծիածանածալ-*ծիածանի* ծալ, կաթնածով-*կաթի* ծով), ապա (**ածական+գոյական**), (**ածական+ածական**), (**թվական+գոյական**) կաղապարներով կազմությունները՝ որոշչային, օրինակ՝ մեղմահով-մեղմ հով, մթնաբավիղ-մութ բավիղ, յոթնաթույր-յոթ թույր, յոթնակամար-յոթ կամար, նորաթագ-նոր թագ, նորանուռ-նոր նուռ, հազարակարիք-հազար կարիք, հազարապտուղ-հազար պտուղ են:

N+V (գոյական+բայարմատ) կերտել է ածականներ, որոնց գերակշիռ մասը կարելի է վերածել որոշիչ դերբայական դարձվածի. ահախաբ-ահից խաբված, ահառած-ահ առած, աշխարհաթափառ-աշխարհ թափառած, մահապուրծ-մահից պրծած, խանդալուկ-խանդից լլկված են:

Այս պոեմում հեղինակը պարագայական ու խնդրային հարաբերություն արտահայտող նոր բառեր ևս կազմել է, օրինակ՝ երկնամատույց, լայնահառաչ, խանդալուկ, խնկաբուրվառ են:

Այժմ բարդությունները ներկայացնենք ըստ կառուցվածքի.

ա/ SS (կցական բարդություններ), օրինակ՝ բյուրասպ, եղբայրորաց, երկերես, թագարժան, թագընտիր, կմախքկոփվ, մեղրորակ, խառնամբոխ, հոծամբոխ, հայարմատ, մայրարմատ, մահանդունդ, յոթնակունք, յոթնաղբյուր, յոթնարծիվ են,

բ/ Sjs (հոդակապով բարդություններ), որոնք ունեն սերող և բաղադրող հիմքեր և ամենագերակշռողն են պոեմում, օրինակ՝ բազմաքարաշատ, բարձրաբերդ, զորավի-

շապ, ժայռագրահ, ինքնադավ, ինքնակեր, իշխանագահ, լայնահառաչ, վահագնավայել, վասակավայել, վաճառաշահ են,

գ/ **S-S (վերլուծական բարդություններ)**, որոնցից հաճախադեպ են **անվանականները**՝ առդրական հարադրությամբ: Դրանք խոսուն են, դիպուկ ու պատկերավոր, օրինակ՝ ազգ-բաժակ, ազգ-անտառ, դեղ-սպեղանի են:

Լուսնի խոտերից գիշերով քամված **դեղ-սպեղանի**, բանգ ու բալասան: [1, էջ 26]:

Այդ բառերը հեղինակը կարող էր գործածել որպես կցական բարդություն, բայց նախնորել է վերլուծական տարբերակը, քանզի այդպես խոսքն ավելի տպավորիչ է դարձել:

Ասում ես՝ մեղք է՝ մի զարկ, ասում ես,

Շունչ-կենդանի են նրանք էլ մեզ պես... [1, էջ 130],

Չես դառնա, գիտեմ, իմ ճրագը դու,

*Դու գաս էլ՝ **հերդ-մերդ** չեն թողնի,*

Քեզ չեն տա մի որք գաղթական մարդու... [1, էջ 130],

Ժողովուրդը **ծով-ծափ** դառավ... [1, էջ 30],

Ու դեռ չանցած մի **թարթ-վայրկյան**՝

Շուտ եկավ հողն էլ մի ուրիշ շիրմի... [1, էջ 238]:

Վերլուծական բարդություններից շատերը հոմանիշ են մեկ բառի, օրինակ՝ հայ-բեն-մայրեն, հեր-մեր (ծնողներ), փորձ-մարդ (փորձագետ), դեղ-սպեղանի՝ (բալասան), բյուր-հազար (շատ), թարթ-վայրկյան (ակնթարթ) են:

Երբեմն էլ նույնիմաստ բառերից մեկը քնարերգուն գործածել է առդրական հարադրությամբ (հայ-աշխարհաշեն), իսկ մյուսը՝ կցական բարդությամբ (հայաստվածաշեն): Գերակշռում են *հայ, հազար, յոթ, զազան, ահ, մարմին, դժոխ(ք), աստված, արծաթ* բառերով բարդությունները:

ԵԶՐԱՆԱԳՈՒՄ. Հեղինակային բառերը մեր լեզվից ծնված բառեր են, ինչպես նաև մեր լեզվի հիմնաքարերից են, ուստի անհնար է ներկայացնել որևէ լեզվի բառապաշար, առանց տվյալ լեզվով ստեղծագործող հեղինակների նորակազմ բառերի:

Հովհ. Շիրազը, օգտվելով մեր լեզվի հարուստ ժառանգությունից, լեզվի ճկունությունից ու բառակերտման գործընթացից, կազմել է բոլորովին յուրօրինակ բառեր: Կիրարկել է հայերենի գործուն արմատներն ու ածանցները:

- «Անի» պոեմում նա հաճախ է դիմել բառաբարդմանը՝ տարբեր բաղադրիչների համադրությամբ ստեղծել նոր բառիմաստներով այնպիսի կազմություններ (հարակցական, առդրական, հարակից), որոնք լեզվի պատմական զարգացման վաղ շրջաններին բնորոշ չեն:
- Առանձին խումբ են ձևավորում գոյականներից կազմված պարզ բայերը:
- Հեղինակը գործածել է բառաբարդման հետևյալ կաղապարները՝ գոյական+ գոյական, ածական+գոյական, թվական+գոյական, դերանուն+գոյական, գոյական+բայ, մակբայ+գոյական, մակբայ+ածական են:
- Մեծաքանակ են վերլուծական բարդություններից կազմված անվանականները:

- Գործածել է նաև բաղիյուսական (շաղկապական) բարդություններ (վրանվրա) և գուգադրական բայեր (բրդել-ուտել, գտնել-մորթել) ևն:
- Հ. Շիրազի գործածած թե՛ դիպվածային ու թե՛ համագործածական բառերը, որոնք նաև անվանում են ներուժունակ, ի ցույց են դնում հայոց լեզվի բառակազմական ճկուն միջոցները, հարստացման մեծ հնարավորություններն ու տարբերակները՝ ևս մեկ անգամ ապացուցելով, որ մեր բառազանձը շարունակ աճում է, թարմացվում և համալրվում նորանոր բառերով:
- Այդ նորակազմությունները համագործածական կդառնան, թե ոչ, մի բան աներկբա է, որ դրանք մեր հարուստ բառազանձի մի մասն են կազմում:

Գ ր ա կ ա ն ու թ յ ու ն

1. Շիրազ Հ. «Անի» պոեմ, Երևան: ԵՀ հրատ.: 2011: 315 էջ
2. Աճառյան Հ. Հայերեն արմատական բառարան: Երևան: ԵՀ հրատ.: 1926: 2705 էջ:
3. Աճառյան Հ. Հայոց լեզվի պատմություն, մաս 1-ին: Երևան: ԵՀ հրատ.: 2013: 184 էջ:
4. Աբեղյան Մ. Հայոց լեզվի տեսություն: Երևան: ԵՀ հրատ.: 1965:
5. Մալխասյանց Ստ. Հայերեն բացատրական բառարան: Երևան: ՀՍՍՌ պետհրատ 1944: 2409 էջ:
6. Աղայան Էդ. Ընդհանուր և հայկական բառագիտություն: Երևան: ԵՀ հրատ.: 1984: 370 էջ:
7. ՀՀ ԳԱԱ Հ. Աճառյանի անվ. Լեզվի ինստիտուտ, Ժամանակակից հայոց լեզվի բացատրական բառարան: Երևան: 1980: 2763 էջ:
8. Աղայան Էդ. Արդի հայերենի բացատրական բառարան, Երևան: Հայաստան հրատ.: 1976: 1643 էջ:
9. Բարսեղյան Հ. Հայերեն ուղղագրական, ուղղախոսական, տերմինաբանական բառարան: Երևան: Լույս հրատ.: 1973: 992 էջ:
10. Գալստյան Ս. Ածանցումը և ածանցները ժամանակակից հայերենում, ԵՀ: Երևան: 1978: 327 էջ:
11. Պետրոսյան Հ. Հայերենագիտական բառարան: Հայաստան հրատ.: Երևան: 1987: 716 էջ:
12. Խաչատրյան Լ., Միրումյան Ս. Հայերենագիտական տերմինների ուսումնական բառարան, Երևան 2020, 445 էջ:
13. Էդյան Ս. Արդի հայերենի նորաբանությունների բառարան: Երևան: Նաիրի հրատ.: 2002: 492 էջ:
14. Ավետիսյան Յու., Սարգսյան Ա., Ներսիսյան Ն., Թեյլան Լ., Տեր-Մինասյան Ա., Գևորգյան Ծ., Սարգսյան Լ., Աղիխանյան Ա. Հայոց լեզու և խոսքի մշակույթ: ԵՀ: Երևան: 2016: 512 էջ:
15. Զահուկյան Գ. Ժամանակակից հայոց լեզվի իմաստաբանություն և բառակազմություն: Երևան: ՀԽՍՀ ԳԱ Լեզվի ինստիտուտ: 1989: 319 էջ
16. Սուքիասյան Ա., Սուքիասյան Ք., Ֆելեքյան Մ. Ժամանակակից հայոց լեզու, հնչյունաբանություն, բառագիտություն, բառակազմություն: Երևան: ԵՀ: 2017: 464 էջ:
17. Եզեկյան Գ. Ժամանակակից հայոց լեզու, Երևան: ԵՀ: 2007: 203 էջ:
18. Հովսեփյան Լ. Գրաբարի բառակազմության վերլուծական տիպը, Երևան: ՀՀ ԳԱԱ Լեզվի ինստիտուտ: «Ասողիկ» հրատ. 2016: 122 էջ:
19. Համբարձումյան Ս. Հ. Շիրազի «Հայոց դանթեսականը» պոեմի նորաբանությունները: Երևան: «Ասողիկ» հրատ. 2016: 156 էջ:

References

1. Shiraz H. "Ani" poem, ["Ani" poem,] Yerevan. YU publ.. 2011. 315 p.. (In Armenian)
2. Atcharyan H. Armenian root dictionary. [Hajeren armatakan bararan] Yerevan. YU publ. 1926. 2705.p. (In Armenian)
3. Atcharyan H. History of the Armenian language, part 1, [Hajc lezvi patmutjun] Yerevan. YU publ. 2013. 184 p. (In Armenian)
4. Abeghyan M. Theory of the Armenian language.[Hajoc lezvi tesutjun] Yerevan.YU publ.1965.(In Armenian)
5. Malkhasyants St. Armenian Explanatory Dictionary. [Hajeren bacatrakan bararan] Yerevan. State Gazette of the ASSR publ. 1944. 2409 p. (In Armenian)

6. **Aghayan Ed.**: General and Armenian lexicology. [*Aghayan Ed: Yndhanur ev hajkakan baragututjun*] Yerevan.YU publ: 1984. 370 p. (In Armenian)
7. After H. Atcharyan Institute of Language of RA NAS. Explanatory Dictionary of Modern Armenian Language. [*Jamanakakic hajoc lezvi bacatrakan bararan*] Yer.ASSR Language Institute publ:1980. 2763 p. (In Armenian)
8. **Aghayan Ed.** Explanatory Dictionary of Modern Armenian, [*Ardi hajereni bacatrakan bararan*] Yerevan. Armenia publ. 1976. 1643 p. (RA NAS H.(In Armenian)
9. **Barseghyan H.** Armenian orthographic, orthographic, terminological dictionary, Yerevan. [*Hajereni uxxagrakan,uxxaxosakan, terminabanakan bararan*] Luys publ: 1973. 992 p. (In Armenian)
10. **Galstyan S.** Derivation and suffixes in modern Armenian, YU publ: [*Acancumy ev acancnery jamanakakic hajerenum*] Yerevan. 1978. 327 p. (In Armenian)
11. **Petrosyan H.** Armenian Dictionary. Armenia publ: [*Hajerenagitakan bararan*] Yerevan. 1987. 716 p. (In Armenian)
12. **Khachatryan L., Mirumyan S.**, Educational dictionary of Armenian linguistic terms, [*Hajerenagitakan termineri wuswumnagitakan bararan*], Yerevan 2020, 445 p. (In Armenian)
13. **Eloyan S.** Dictionary of modern Armenian neologisms. [*Ardi hajereni norabanutjunneri bararan*] Yerevan. Nair publ: 2002. 492 p. (In Armenian)
14. **Avetisyan Yu., Sargsyan A. , Nersisyan N., Telyan L., Ter-Minasyan A., Gevorgyan Sh., Sargsyan L., Adilkhanyan A.**, Armenian language and speech culture. [*Hajc lezu ev xoski mshakujth*] Yerevan. YU publ: 2016. 512 p. (In Armenian)
15. **Jahukyan G.** Semantics and word structure of the modern Armenian language. [*Jamanakakic hajoc lezvi imas tabanutjun ev barakazmutjun*] Yerevan. ASSR Language Institute publ: 1989. 319 p. (In Armenian)
16. **Sukiasyan A., Sukiasyan K., Felekyan M.** Modern Armenian language, phonology, lexicology, word formation. [*Jamanakakic hajoc lezu, hnhjunabanutjun, baragitutjun, barakazmutjun*] Yerevan. YU publ: 1982. 464 p. (In Armenian).
17. **Yezekyan G.** Modern Armenian language, [*Jamanakakic hajoc lezu*] Yerevan. YU publ: 2007. 202 p. (In Armenian)
18. **Hovsepyan L.** Analytical type of word formation of ancient armenian [*Grabari barakazmutyan verlucakan tipy*], RA NAS, Institute of Language Yerevan. "Asoghik" publ: 2016. 122 p.. (In Armenian)
19. **Hambardzumyan S.** Dictionary novelizations of the poem "Armenian Dantean" of by Hovh. Shiraz [*H. Shirazi "Hajwc dantheakany" poemi norabanuthyunery*] Yerevan. "Asoghik" publ: 2016. 156 p.(In Armenian)

Ընդունվել է / Принята / Received on: **22. 03. 2024**
 Գրախոսվել է / Рецензирована / Reviewed on: **05. 04. 2024**
 Հանձնվել է տպ. / Сдана в пч. / Accepted for Pub: **15. 06. 2024**

Տեղեկություններ հեղինակի մասին

Մարիամ Արտուշի ԱԼԵՔՍԱՆՅԱՆ Լեզվի կոմիտեի լեզվական վերահսկողության բաժնի ավագ մասնագետ, Երևան, ՀՀ,
 էլ.huuugn`alexanyanmariam38@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0000-9186-9569>

Mariam Artush ALEKSANYAN: Senior Specialist of the Language Control Department of the Language Committee, Yerevan, RA,
 e-mail:alexanyanmariam38@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0000-9186-9569>

Мариам Артушовна АЛЕКСАНИЯН: старший специалист отдела языкового контроля Комитета языка, Ереван, РА,
 эл.адрес:alexanyanmariam38@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0000-9186-9569>